

NIEUWSBRIEF

Nummer 25 - Juli 2011

Stichting Familie Archief Cleveringa

Familiedag 2011

Meestal maakten wij plannen voor ons dagje op de laatste zaterdag van april, maar dit jaar schoof de datum ten gevolge van Koninginnedag, Pasen, openstelling van te bezoeken locaties en schoolvakanties steeds naar voren en zo kwamen wij uit op 9 april. Degenen die bedenkelijk reageerden op een datum zo vroeg in het seizoen (overigens reeds op de kerstkaart meegedeeld) kregen ongelijk, want het werd een stralende zomerse dag!

Onder de deelnemers weer nieuwe gezichten: Pabus Vos die een paar jaar verstek had moeten laten gaan, bracht Anka en de twee kinderen mee en zo deed de volgende generatie met Bronno en Lieke hun intree. Ook Hugo van der Mark trad aan, allen nazaten van de dochters Henriette Paulina en Catharina van Kantonrechter Cleveringa. Bovendien mochten we Jan Pier Cleveringa en zijn zuster Wietske begroeten. Zij vertegenwoordigen de stam van Berend Freerks Cleveringa (zie p.9 "Groninger Familie").

De bus van Arriva stond als gewoonlijk ons gezelschap op te wachten tegenover het station van Groningen en reed ons rechtstreeks naar de Hortus Botanicus, op weg

naar Haren in de buitenwijk Helpman gelegen. Daar stichtten in de 17e eeuw de welgestelde Groningers hun landgoederen en bouwden er hun buitenhuizen. Zo ook Lucas Alting die in 1685 "Groenestein" kocht. Via vererving later in handen van Onno Joost Quintus, die het aanzien van huis, tuin en park aanzienlijk verfraaide. Hij was een hartstochtelijk plantenliefhebber; zijn unieke verzameling (exotische) kasplanten werd na zijn dood aan de Hortus geschonken.

Des te droeviger dat de Groningse Universiteit de Hortus wegens geldgebrek definitief gaat sluiten en daarmee ook de collectie-Groenestein verloren gaat. Of zal particulier initiatief redding brengen? In ieder geval hebben wij nog kunnen genieten van deze prachtige tuin en een kopje koffie bij de vijver.

Op weg naar Nieuweschans reden we eerst een eind langs het kaarsrechte Winschoterdiep met de scheepswerven, waar men de schepen in het smalle kanaal zijdelings te water moet laten. De situatie herinnert aan het Damsterdiep zoals Thomas Rosenboom beschrijft in zijn roman "De nieuwe man".

Het gebied rond Nieuweschans was in de 14e eeuw nog door de Dollard verzwolgen, maar door inpoldering en aanslibbing werd de zee verder teruggedrongen en het strategisch belangrijke grensgebied uitgebreid. In 1628, ten tijde van de tachtigjarige oorlog legde Ernst Casimir van Nassau een nieuwe schans aan in de vorm van een regelmatige vijfhoek met rechthoekig stratenplan, met in het midden een exercitieterrein. Door verdere inpoldering verloor de schans echter zijn functie; de

vestingwerken werden na de franse tijd geslecht.

Het exercitieterrein in de Voorstraat is nog een duidelijk waarneembaar centrum, geflankeerd door enkele monumentale woonhuizen en de Hoofdwacht uit 1631; historisch plekje dat is aangewezen tot beschermd dorpsgezicht. Ook de Garnizoenskerk (1751) speelde hierbij een rol. De toevallig voorbijkomende koster liet ons binnen in het rechthoekige zaalkerkje, een combinatie van kerk en pakhuis met hooizolder/munitiezolder en paardenstal aan de achterzijde. Opvallend waren de fraai gegraveerde "Klingelbeutels", met een belletje aan de onderkant

waarmee de collectant de slaperig suffende kerkganger tot zijn gaven aanspoorde.

In de "Oude Remise" deden we ons tegoed aan een lekkere koffietafel. Het is het complex van de voormalige locomotievenremise uit 1876. Boven op de galerij belichtte een kleine tentoonstelling de geschiedenis van de spoorlijn Harlingen-Oldenburg. In de oorlog werd de lijn gebruikt voor de transporten vanuit Westerbork.

Vervolgens ging het naar een monumentale Oldambster herenboerderij aan de Hamdijk voor een demonstratie glasblazen. We

zagen de glasblazer aan het werk en kregen uitgebreid uitleg over alles wat er komt kijken bij het maken van de prachtige, gekleurde glasobjecten en panelen om daarna nog in de dubbele graanschuur en de landelijke tuin rond te lopen en de tentoonstelling van sierlijk vorm gegeven kommen en schalen te kunnen bewonderen.

De terugweg naar Groningen voerde over provinciale wegen en weggetjes, tussen bloeiende tuinen en bloesembomen, met telkens een blik op een fraaie boerderij of oude kerk, de meeste in de 13e eeuw gebouwd in gelaagd tufsteen / baksteen met siermetselwerk langs ramen en nissen. Voorbij Finsterwolde, Siddeburen, Hellum en Schildwolde stopten we even bij de kerk van Harkstede die in 1691 werd herbouwd door Henric Piccardt van Fraeylemaborg als zgn. grafkerk. Kerk en toren met onderin cachot geven een bijzondere aanblik. De trap die boven de grafkelder toegang geeft tot de kerk, buigt nog af met een zijtrapje naar een werkkamer en bibliotheek. De keurig onderhouden dodenakker aan de westzijde geeft

verstild uitzicht over de omringende weiden.

We reden door via Ruischerbrug naar Groningen om nog even aan te leggen bij het Feithhuis, historisch pand dat verschillende illustere bewoners en even zo vele bestemmingen heeft gekend: het ontleent thans zijn naam aan zijn laatste bewoner rijksarchivaris J.A. Feith. Het was intussen wat later geworden dan gepland, maar dat deerde geenszins om een gezellig slot te breien aan onze familiedag met al die interessante Groningse bezienswaardigheden.

Hiltje Ten Kate-Cleveringa

Het recht van beklemming

Verschillende familieleden bezitten grond in Groningen, dat beklemd is. Het recht van beklemming komt vrijwel alleen in de provincie Groningen voor. Rudolph Pabus Cleveringa Pzn (1887-1972) heeft juridisch-wetenschappelijke artikelen geschreven over het recht van beklemming, onder andere in Themis (1917) en het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis (1930). Kortom, een goede reden om aandacht te besteden aan dit typisch Groningse fenomeen.

Het recht van beklemming is een eeuwigdurend, ondeelbaar zakelijk recht van gebruik van andermans grond. De gebruiker van de grond heet 'de beklemd meier'. Die meier mag de grond bebouwen, verpachten en verkopen alsof hij eigenaar is. Elk jaar moet hij huur betalen aan de echte eigenaar. De hoogte van die huur is meestal al in de 17de eeuw vastgesteld en sindsdien nimmer aangepast. Toen was die de huur heel redelijk, maar naar het prijspeil van nu is het nog maar een laag bedrag van nog geen €100,- per jaar. Soms moet de huur in natura worden betaald, zoals een mud graan op midwinter.

Het recht van beklemming heeft in de 17de eeuw in Groningen een grote vlucht genomen. In 1594 gingen de stad Groningen en Ommelanden als één provincie deel uitmaken van de Republiek nadat het leger van prins Maurits de stad op de Spanjaarden had veroverd (de Reductie van Groningen). De landerijen van de Rooms-katholieken werden onteigend en kwamen bij de provincie terecht. Met de opbrengst van deze landerijen werd aanvankelijk het onderhoud van de scholen en de opvoeding van de jeugd gefinancierd. Later is de eigendom van de grond overgedragen aan de Hervormde Kerk of particulieren, waaronder onze voorouders.

Men wilde de landbouw in Groningen stimuleren en de Ommelanders tevreden houden. Door de gebruikers van de grond het recht van beklemming te geven konden zij zelf een landbouwbedrijf opzetten en daarin investeren. De aankoopkosten van grond konden zij zich besparen, want de grond bleef eigendom van de eigenaar. Door deze constructie bleef

bovendien de grond in één hand, omdat de meier de grond die hij gebruikte niet mocht splitsen.

Het recht van beklemming is bij de invoering van het nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992 afgeschaft. Daardoor kunnen er geen nieuwe rechten van beklemming meer worden gevestigd. De in 1992 reeds bestaande rechten van beklemming blijven van kracht. Omdat er steeds meer rechten van beklemming worden afgekocht, sterft dit bijzondere fenomeen langzaam maar zeker uit.

Als u grond hebt in Groningen als beklemd meier (u bent dan de jaarlijkse huur verschuldigd aan de eigenaar, in onze familie is dat vaak de Kerk), kunt u die grond verpachten of in zijn geheel verkopen. Wilt u een gedeelte van de grond verkopen dan moet het recht van beklemming worden beëindigd. Dat lukt alleen als u het met de eigenaar eens wordt over het bedrag waarmee de (eeuwigdurende) jaarhuur wordt afgekocht. Als u eigenaar bent van beklemd grond, dan kunt u daar zonder de medewerking van de meier geen einde aan maken, omdat het recht van beklemming eeuwigdurend is. U hebt dan wel recht op de jaarlijkse huur, (die door de geldontwaarding steeds lager wordt) en op een 'geschenk' bij de overdracht, vererving of huwelijk van de meier. Dat laatste hangt af van de concrete afspraken die in uw geval zijn gemaakt er is meestal een bedrag van één of tweemaal de jaarhuur.

Voor vragen of reacties kunt u contact opnemen met de secretaris, Ru Cleveringa of rechtstreeks met [ondergetekende via rpf.vandermark@kbsadvocaten.nl](mailto:rpf.vandermark@kbsadvocaten.nl)

R.P.F. (Rudi) van der Mark

Bestuursamenstelling:

Voorzitter/archivaris

C Hiltje Ten Kate-Cleveringa

Secretaris/Redactie/Genealogie

C Ru Cleveringa

Penningmeester

C Enno Steenhuis Geertsema

Leden

C Otto Vos

C Gilbert Cleveringa

C Ruud Van der Mark

Contactgegevens:

e-Mail SFACle@gmail.com

post: Boslaan 6 - 9331 CN Norg